

Maraş Milletvekillerinin Karakteristik Özellikleri Ve Yasama Faaliyetleri (1923-1950)¹²**Erhan ALPASLAN**

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

Özet

Bu çalışmada 1923-1950 döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) görev yapmış olan on dokuz Maraş milletvekilinin sosyal ve iktisadi profilleri ele alınmıştır. Bu süreç Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 2., 3., 4., 5., 6., 7 ve 8'inci dönemlerini kapsamaktadır. Milletvekillerinin doğum yerleri ve bölgeyle olan ilgileri, yaş ortalamaları, medeni durum ve çocukları, eğitim düzeyleri, bildikleri yabancı diller, meslekleri, tekrar seçilebilme becerileri, yasama faaliyetleri, yazmış oldukları eserler incelenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin genel yapısı göz önüne alındığında yasama faaliyetlerinde bulunan milletvekillerinin hangi sosyo-kültürel tabana dayandıkları, dönemin siyasal koşullarının ve toplumun sosyal katmanları içerisinde tek parti uygulamalarının belirleyiciliğinin nasıl oluştuğunun ortaya konulması açısından önemlidir. Zira parlamentonun toplumsal yapının sosyo-politik bir sonucu ve yansıması olduğu düşünülmelidir. Bu itibarla bir model oluşturması açısından Maraş bölgesi milletvekilleri örneğinden hareketle Türk siyasal hayatının o günkü şartlarda nasıl şekillendiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Parlamenter Sistem, TBMM, Maraş Milletvekilleri, Yasama Faaliyetleri, Siyasal Elit, 1923-1950 dönemi.

---

¹1923-1950 Dönemi Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maraş milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri 2013. K.S.Ü.Sos. Bil. Ens. (Yayınlanmamış doktora tezinden özetlenmiş ve istatistikî veriler SPSS ile değerlendirilmiştir).

² Makale Geliş/Kabul Tarihi: 08.03.18/09.08.18 – Araştırma Makalesi

Characteristics And Legislative Activities Of Maras Deputies (1923-1950)

Abstract

In this study, social and economic profiles of nineteen Maras deputies who served the Turkey Grand National Assembly (TBMM) in the 1923-1950 period, have been discussed. This process covers the terms of 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th and 8th of Turkey's Grand National Assembly. Birthplace, relations with the region, age average, marital status and children, education levels, foreign languages they learned, professions, ability to reselect, legislative activities, written works of the Deputies have been examined. In the early years of the Republic when considering the overall structure of Turkey, it is important for show deputies's based socio-cultural base, the political conditions of the period and how the determinants of single-party applications within the social layers of society. It should be considered that the social structure of parliament is a socio-political end result and reflection. In terms of forming a model by moving from the example of the parliamentarians of Maras region, It has been tried to put forth how the Turkish political life has shaped in that day's conditions.

Keywords: Parliamentary System, Grand National Assembly of Turkey (TBMM), Maras Deputies, Legislative Activities, Political Elite, 1923-1950 Period.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze toplumsal yapı içerisinde yöneten ve yönetilen sınıfların oluşumu siyasal ve sosyolojik alanda yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (Frey, 1965: 483; Arslan, 2001: 5-16; Sesli ve Demir, 2010: 1-30; (Biçici, 2015:16-33). Zira toplumun kimler tarafından temsil edildiği ve yönetildiği ya da siyasal iktidarın kimler tarafından elde tutulduğu konusu, siyasal iktidar mücadelelerini anlamak bakımından önemlidir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş süreci ve sonrasında devlet birçok mesele ile karşı karşıya kalırken, bunları aşabilmek için ülkenin kaderine yön veren siyasi elit kadrolar, hem yerel hem de ulusal düzeyde farklı sosyo-ekonomik ve kültürel tabana dayanan kesimlerden oluşmuştur. Bu yapının tüm yönleri ile ortaya konması, sistemin anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Zira yeni devletin belirlenen hedefler doğrultusunda kalkınması ve gelişmesi de, bu siyasi kadroların çalışmaları ölçüsünde gerçekleşmiştir. Türkiye'de 1923-1950 yılları arasında girilen çok partili rejim denemelerine rağmen ülke yönetimini aralıksız olarak elinde bulunduran tek ve öncü parti Cumhuriyet Halk Partisi'dir (Gülcan, 2001: 311-312; Uzun, 2010: 33-34). Bu dönemde, illerden seçilen milletvekillerinin tamamı Cumhuriyet Halk Partisi tarafından belirlenmiştir. Bu itibarla milletvekilleri bir taraftan seçtikleri bölgenin, diğer taraftan da ülkenin

temel meseleleri üzerinde çözüm önerilerini ortaya koymak suretiyle ülke kalkınmasında rol sahibi olmuşlardır.

Siyasi elitlerin/Milletvekillerin toplumsal profillerinin incelenmesi, hem toplumunun iktidar yapısının daha iyi anlaşılabilmesi, hem de ülkede yaşanan birçok toplumsal ve siyasi gelişmelerin değerlendirmesinin daha objektif bir şekilde yapılabilmesi bakımından büyük önem taşır. Konumları, kontrol ettikleri toplumsal kaynaklar ve sahip oldukları güç bakımından toplumun hiyerarşik yapısının en üst katmanlarını oluşturan siyasi elitler, toplumda uyulması gereken kuralların yanı sıra, toplumu oluşturan bireylerin oynayacağı rolleri de belirlerler. Bu bakımdan ülkenin yaşantısını onlar yönlendirip, toplumun rotasını onlar çizerler. Dolayısıyla toplum ve bireyler açısından, böylesine etkin yönlendiricisi konumunda bulunan Türk siyasi elitlerinin toplumsal özgeçmişleri ve faaliyetleri bu bağlamda önem arz etmektedir.

Bu çalışma Maraş'ın yakın tarihi içerisinde Maraş'ı temsilen TBMM 'de görev yapan Milletvekillerini konu edinmiştir. Tarih boyunca önemli bir yerleşim yeri olan Maraş'ın Cumhuriyetin ilk dönemlerinde siyasi yaşam alanının ve siyaset yapan kadrolarının ortaya konması önem arz etmektedir. Zira şehirlere anlam kazandıran temel unsurların başında tarihi geçmişi ile birlikte insan unsuru gelmektedir. Bu itibarla belli bir zaman kesiti içerisinde şehrin yönetiminde söz sahibi olan siyasi kadroların geçmişi ve o coğrafyaya olan bağları ve aidiyetleri mutlaka bilinmek durumundadır. Dolayısıyla Maraş'taki siyasi kadrolar içerisinde yer alan ve Maraş'ı TBMM'de temsil eden Milletvekillerinin sosyo-ekonomik tabanları, kültürel özellikleri ve yasama faaliyetlerinde oynadıkları rol ortaya konulabilecektir.

1923-1950 yılları arasındaki 27 yıllık tek parti iktidarındaki 8 meclis döneminde ve toplam 19 Maraş milletvekili görev yapmış ve bunların yasama faaliyetleri çalışmaya konu edilmiştir. TBMM Arşivi'nde bulunan Maraş Milletvekillerine ait özel dosyalar (Tercüme-i Hal Evrakı) ve TBMM Zabıt Tutanakları incelenmiştir. Böylece Maraş milletvekillerinin kişisel bilgileri (cinsiyet, yaş, eğitim durumları, meslekleri) tespit edilmiştir. Diğer taraftan, meclis tutanaklarından milletvekillerinin yasama faaliyetleri alanındaki aktiviteleri üzerinde durulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'ni anlayabilmek için ülkenin kaderine yön veren siyasilerin, hangi siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik tabana mensup olduklarının ortaya konulması gerekmektedir. Bu itibarla Maraş milletvekilleri üzerinden bir projeksiyon yürütülmüştür. Böylece Türkiye'de bir dönem siyasal elitlerin geldikleri sosyal, ekonomik çevrenin beraberinde, profilleri ve yasama faaliyetleri içerisindeki rolleri ele alınarak, bölge ve ülke siyasetine katkıları ve Türk demokrasisinin gelişim sürecine olan etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Maraş Milletvekillerinin Karakterizasyonu (1923-1950)***Milletvekillerinin Doğum Yerleri ve Bölge İle İlgileri***

Milletvekilinin seçildiği bölgenin aynı zamanda doğum yeri olması anlamına gelen lokalite düzeyinin yüksek olması merkez-yerel ilişkilerinde, yerel unsurların yoğunluğunu ortaya koymaktadır (Kaş, 2011: 23-24). Bu dönemde seçilmiş olan milletvekillerinin önemli bir kısmı Maraş'ın eşraf (ileri gelen) ailelerine mensup olup, doğduğu yer itibariyle, on dokuz milletvekilinin on tanesinin Maraş doğumlu olduğu görülmektedir. Buna göre Milletvekillerinin %52,6'nın Maraş doğumlu olduğu dikkat çekmektedir. Doğum yerleri Maraş olmayan milletvekili oranı ise % 47,4'dür.

Milletvekillerinin doğdukları yerler itibariyle; Maraş'a bağlı ilçe merkezi olan Elbistan'dan iki milletvekili, üç milletvekili İstanbul, bir milletvekili Sapanca, bir milletvekili Antalya, bir milletvekili Uşak, bir milletvekili Adana, bir milletvekili İzmir, bir milletvekili Trabzon doğumludur (TBMM Arşivi Tercüme-i Hal Kâğıdı; E.M.S.G.A, Milletvekilleri Sicil Dosyası).

1923-1950 Döneminde TBMM'de görev yapan Maraş milletvekillerinden bazıları kişilikleri, kimlikleri ve siyasi faaliyetleri açısından ele alındığında oldukça dikkat çekmektedirler. Bunların başında Hasan Reşit Tankut, Kemali Bayazıt, Abdullah Yaycıoğlu, Rasih Kaplan, Kamil İdil, Emin Soysal gibi kişiler gelmektedir. Mesela TBMM'de Antalya milletvekili olarak seçilen Rasih Kaplan VII. Dönemde (8 Mart 1944-14 Haziran 1946) Maraş milletvekili olarak seçilmiştir. Aslen Antalyalı olup daha önce Antalya Milletvekili olarak mecliste görev yapan Rasih Kaplan farklı kişiliğiyle dikkat çekmiş ve meclis zabıt tutanaklarından anlaşıldığı kadarıyla meclisin en renkli simalarından biridir ((Arslan,1997,10; Arslan, 2006:261-262; Alpaslan, 2013: 423). Bu dönemde doğum yeri farklı olup Maraş milletvekili olarak seçilen kimi milletvekillerinin de meclis çalışmalarında aktif rol oynamadıkları anlaşılmaktadır. Mesela bunlardan biri Ahmet Hamdi Tanpınar'dır (TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, VII. Dönem, ŞDN:581/44). Türk Edebiyatının önemli simalarından biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar, siyasete girdikten sonra Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Teşkilatı tarafından Maraş'tan Milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve yapılan seçimlerde VII. Dönemde (1944-1946) Maraş milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer almıştır. Ancak kendisinin milletvekilliği döneminde yasama faaliyetleri ile ilgili meclis gündemine gelen konular üzerinde herhangi bir konuşma dahi yapmadığı anlaşılmaktadır.

VIII. Dönem (1946-1950) Maraş'tan milletvekili olarak seçilenler içerisinde Meclis çalışmalarına katılarak yasama faaliyetlerinde bulunan Kemâli Bayazıt, Abdullah Yaycıoğlu, Kâmil İdil, Emin Soysal daha önceki dönemlerle

mukayese edildiğinde çok daha etkin bir şekilde çalışmışlardır. Maraşlı bu dört milletvekilinin üçü Maraş doğumlu olup sadece Kemali Bayazıt İstanbul doğumludur (E.M.S.G.A,DosyaNo:MO-080149). Maraş'tan seçilen milletvekillerinin doğum yerlerine baktığımızda kuzey güney dengesi diyebileceğimiz Maraş'ın güneyi (merkez ilçe) ve kuzeyi (Elbistan, Afşin, Göksun) arasında her zaman milletvekili dağılımında bir denge olduğu söylenebilir. Seçilen Maraş milletvekilleri ağırlıklı olarak kuzey ve güney arasında dağılmıştır. Milletvekillerinin doğum yerleri sıralaması Maraş Merkez, Elbistan, Afşin, olarak gerçekleşmiştir (Alpaslan, 2013: 395).

Tablo 1. Maraş Milletvekillerinin Doğum Yerleri
(TBMM Arşivi, Sicil Dosyaları; TBMM Albümü, 1994: 4-699)

Milletvekillerinin Adları	Doğum Yerleri
Abdülkadir Bey (Abdülkadir Emirmahmutoğlu)	Maraş
Mehmet (Erten) Bey	Elbistan/Maraş
Mithat Bey (Mehmet Mithat Alan)	İzmir
Nurettin Bey (Mehmet Nurittin Akkın)	Sapanca
Tahsin Bey (Mehmet Tahsin Hüdayioğlu)	Maraş
Behçet (Gücer) Bey	İstanbul
Nuri (Ural) Bey	Trabzon
Kemal Kusun	Adana
Hasan Reşit Tankut	Elbistan/Maraş
Alâettin Tiritioğlu	Uşak
Kemali Bayazıt	İstanbul
Mansur Bozdoğan	Maraş
Ziya Kayran	Andırın/Maraş
Mehmet Rasih Kaplan	Fakılar/Antalya
Ahmet Hamdi Tanpınar	İstanbul
Abdullah Yayıcıoğlu	Andırın/Maraş
Rıza Çuhadar	Kemeriz/Maraş
Kâmil İdil	Maraş
Emin Soysal	Elbistan/Maraş

Tablo 2. Maraş Milletvekillerinin Doğum Yerleri

Doğum Yerleri	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Kahramanmaraş	4	21,1
Kahramanmaraş- Elbistan	2	10,5
Kahramanmaraş- Andırın	2	10,5
İzmir	1	5,3
Sapanca	1	5,3
İstanbul	3	15,8
Trabzon	1	5,3
Adana	1	5,3
Uşak	2	10,5
Antalya	1	5,3
Kahramanmaraş- Kemeriz	1	5,3
Toplam	19	100,0

Tablo 3. Maraş Milletvekillerinin Doğum Yerleri ve Seçim Bölgelerine Göre Yüzdeler Oranları
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı, Sicil Dosyaları)

Doğum Yeri /Seçim Bölgesi				
Maraş/Oran	Maraş Dışı / Oran	Toplam	Oran (%)	
10	9	19	%52,6	%47,4

Tablo 4. Maraş Milletvekillerinin Doğum Yerleri ve Seçim Bölgelerine Göre Yüzdeler Oranları
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı, Sicil Dosyaları)

	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Maraş Doğumlu	10	52,6
Maraş Dışı Doğumlu	9	47,4
Toplam	19	100

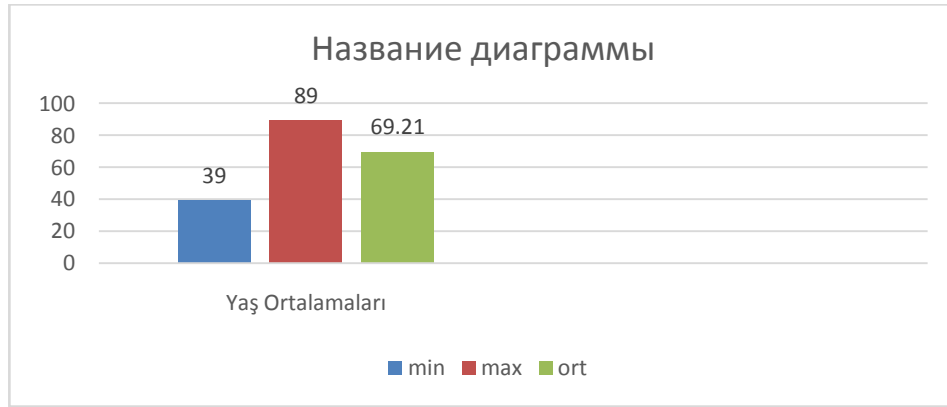
Milletvekillerinin Yaş ve Cinsiyet Durumları

Parlamentolara göre milletvekillerinin yaş ortalamalarına baktığımızda, 1923 yılında 43,2 ile başlayan yaş ortalaması, tek parti döneminin son seçimleri olan 1943'te 54'e çıkmıştır (Kışlalı, 1976: 170). Parlamentonun yenilenme oranlarının düşüklüğünü de göz önüne alırsak, Cumhuriyet'i kuran kadrolar, bu

süre zarfında yaşlanmış ve parlamentoya yeni girenler de ortalamayı değiştirecek bir etki yaratmamıştır. Nitekim 1920 yılında parlamentonun neredeyse yarısı 40 yaşın altındaki milletvekillerinden oluşurken, 1943 yılına geldiğimizde bu grubun temsil oranı % 10'a düşmüştür. 65 yaş ve üstü milletvekillerinin bu dönemdeki seyirleri de önemli bir artış göstermiştir. 1920 yılında bu milletvekillerinin parlamentodaki oranı sadece % 3,3'ken, 1943 yılında bu grubun yüzdesi 17,5'e çıkmıştır.

Tablo 5. 1920-1946 Arası Yasama Dönemlerinde Milletvekillerinin Yaş Ortalamaları (Turhan, 1991: 117).

	1920	1923	1927	1931	1935	1939	1943	1946
Yaş Ortalaması	43.0	43.2	46.2	48.3	51.8	53.3	54.0	52.8
Önceki Meclisle Fark	0.2	3.0	2.1	3.5	1.5	0.7	-1.2	-5.0

Grafik 1. 1920-1946 Arası Yasama Dönemlerinde Milletvekillerinin Yaş Ortalamaları

Tablo 6. 1946-1957 Arasında Görev Yapan Milletvekillerinin Yaş Durumu (Ertem, 2010: 46).

Yıllar	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 ve üstü
1946	2,4	6,8	13,3	13,7	21,3	16,2	13,3	12,6
1950	9,2	22,5	14,8	14,5	10,9	13,5	8,5	5,7
1954	7,5	17,6	27,3	16,5	14,4	6,9	8,2	4,3

1957	8,9	20,2	22,2	19,6	9,8	9,3	5,3	4,4
------	-----	------	------	------	-----	-----	-----	-----

1950’de Demokrat Parti iktidarıyla, “Ülkedeki siyasal seçkinlere yeni bir gençlik aşısı yapıldığı” söylenir. Nitekim Tablo 6’ dan da anlaşılacağı üzere, 30 ile 40 yaşları arasındaki milletvekillerinin oranı 1946 seçimlerinin ortasında % 9,2 iken; 1950 ile birden bire % 31,7’ye çıkmıştır (Kışlalı, 1976: 174). Gençleşmeyle doğru orantılı olarak 65 yaş ve üstü milletvekillerinin oranı da, 1946 yılında % 12,6’dan, 1954 yılında % 4,3’e kadar düşmüştür. Birinci yasama döneminden yedinci yasama dönemine kadar milletvekillerinin yaş ortalaması sürekli yükselmiş ve 1943’de 54 olarak doruk noktasına ulaşmıştır. 1920’de Mustafa Kemal etrafındaki genç kuşakla birlikte iktidara gelmiştir. Bu kuşak 1950’ye kadar iktidarda kalmış ve yaşlanmıştır. Yaş ortalamasından çıkarılacak sonuç; iktidara ulaşan kadroların genç nesillere kapalı hale gelmeleridir (Kışlalı, 1976:174-175). Böyle bir durumun ortaya çıkması muhtemelen CHP merkez teşkilatının aday belirleme konusundaki tutum ve yaklaşımı etkin rol oynamıştır.

Maraş Milletvekillerinin yaş ortalamaları

Maraş milletvekillerinin yaş ortalamasını incelediğinde; 50 yaş altında bir kişi, 50-59 yaş aralığında bir kişi, 60-69 yaş aralığında on bir kişi,70-79 yaş aralığında bir kişi, 80-89 yaş aralığında beş kişidir. On dokuz milletvekilinin ortalama yaşı 69,3 olmuştur. Bu durum genel olarak seçilme yaşı sınırı ile alakalı olduğu gibi aynı zamanda milletin siyasetçi profilinin de olgun, tecrübeli, saygın kişiler olması ile de ilişkilendirilebilir. Ayrıca seçilen milletvekillerinin karakteristik özelliklerine bakıldığında sosyo-ekonomik açıdan belli bir tabana dayandıkları görülmektedir.

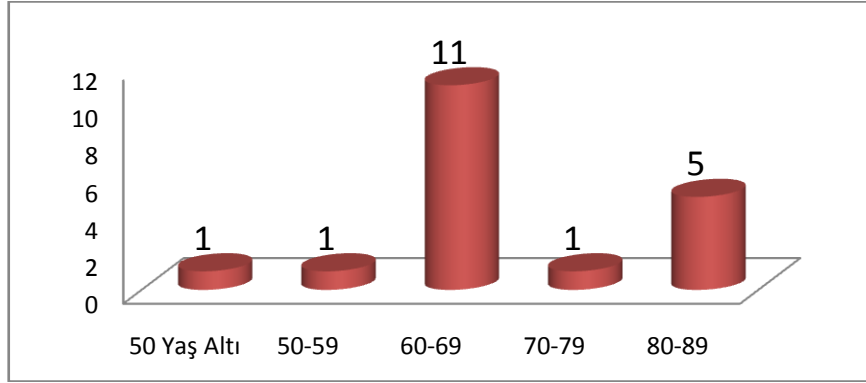
**Tablo 7. Maraş Milletvekilleri Doğum Tarihleri Ve Yaşları
(TBMM Arşivi, Sicil Dosyaları- E.M.S.G.A., Sicil Dosyaları)**

Milletvekilleri	Doğum Tarihi	Ölüm Tarihi	Cinsiyeti	Ömrü
Abdülkadir Emirmahmutoğlu	1878	1966	Erkek	88
Mehmet(Erten)	1886	1953	Erkek	67
Mehmet Mithat Alan	1879	1936	Erkek	57
Mehmet Nurettin Akkın	1887	1929	Erkek	42
Mehmet Tahsin Hüdayioğlu	1887	1947	Erkek	60
Behçet Gücer	1890	1952	Erkek	62
Mehmet Nuri Ural	1869	1942	Erkek	73
Kemal Kusun	1889	1956	Erkek	67

E.Aplasan**Maraş Milletvekillerinin Karakteristik**

Hasan Reşit Tankut	1891	1980	Erkek	89
Alaettin Tiritioğlu	1903	1969	Erkek	69
Kemali Bayazıt	1903	1972	Erkek	69
Mansur Bozdoğan	1886	1950	Erkek	64
Mehmet Ziya Kayran	1894	1958	Erkek	64
Mehmet Rasih Kaplan	1883	1952	Erkek	69
Ahmet Hamdi Tanpınar	1901	1962	Erkek	61
Abdullah Yaycıoğlu	1905	1988	Erkek	83
Rıza Çuhadar	1908	1996	Erkek	88
Kamil İdil	1900	1982	Erkek	82
Emin Soysal	1906	1970	Erkek	64

Grafik 2. 1923-1950 Arası Yasama Dönemlerinde Maraş Milletvekillerinin Yaş Ortalamaları

Tablo 8. 1923-1950 Arası Yasama Dönemlerinde Maraş Milletvekillerinin Genel Yaş Ortalamaları

Milletvekillerinin Yaş Ortalaması	Milletvekili Sayısı	Minimum Yaş	Maximum Yaş	Ortalama Yaş
	19	39	89	69,21

Tablo 9. Maraş Milletvekillerinin 1923-1950 Tarihleri Arasında Seçim Dönemi, Yaş Grupları ve Ortalama Yaşları (TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı, Sicil Dosyaları)

Seçim Dönemleri	Yaş Aralıkları	Milletvekili Sayısı
II. Dönem (1923-1927)	30-39	1
	40-49	3
	50-59	1
Toplam		5
III. Dönem (1927-1931)	30-39	1
	40-49	3
	50-69	1
Toplam		5
IV. Dönem (1931-1935)	50-59	2
	60-69	2
Toplam		4
V. Dönem (1935-1939)	30-39	1
	40-50	2
	55-60	1
	65-70	2
Toplam		6
VI. Dönem (1939-1943)	30-39	1
	40-49	2
	50-59	1
	60-75	1
Toplam		5
VII. Dönem (1943-1946)	30-39	1
	40-49	2
	50-59	1
	60-69	1
Toplam		5
VIII. Dönem (1946-1950)	30-39	1
	40-49	4
	50-59	1
Toplam		6

Maraş Milletvekillerinin dönemlere göre yaş ortalamaları incelendiğinde IV.döneme kadar genel olarak bu ortalamanın yükseldiği ve V.,ve VI. dönemde en yüksek orana ulaştığı görülmektedir.VII., dönemde oransal olarak yüksekliğini korurken VIII.dönemde bir düşme yaşandığı anlaşılmaktadır.Maraş Milletvekillerinin en genç yaş ortalamasına sahip olduğu dönem II. Dönem olarak görülmektedir. Bu dönemin savaş sonrası bir dönem olması (1923) dikkat çekici bir nokta olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 10. Milletvekillerinin Cinsiyet Durumları

	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Erkek	19	100
Bayan	0	
Toplam	19	100

TBMM’ de Maraş’ı temsil eden tüm milletvekilleri erkektir. Türkiye Cumhuriyeti’nin genelinde görülen siyasette erkek egemenliğinin Maraş için de geçerli olduğu görülmektedir.

Kadınların TBMM’e ilk seçilmeleri 1935 seçimleri ile olmuştur. 1935 meclisinde kadın milletvekillerinin oranı % 3,8’dir. Daha sonraki seçimlerde hiçbir zaman bu orana ulaşılammıştır. Kadınların meclise seçilmeleri; onların toplumdaki ekonomik ve siyasal ağırlığından değil, Kemalist rejimin düşüncesinden doğmuştur (Turhan, 1991: 116). 1923-1950 Dönemi’nde TBMM’de görev yapan Maraş Milletvekilleri içerisinde bayan milletvekili bulunmamaktadır. Bu dönemde Milletvekili adaylığı konusunda yapılan başvurularda Maraş adına milletvekili olma isteği ile adaylık müracaatında bulunanlar olmuş ise de bu adaylar CHP tarafından kabul görmemiştir.2011 yılına kadar Kahramanmaraş kadın milletvekili çıkarmamıştır. İlk kadın milletvekili 2011 seçimleriyle, Sevde Bayazıt Kaçar olmuştur (URL-1).

Milletvekillerinin Medeni Durum ve Çocuk Sayıları

Siyasal elitlerin toplumsal ve ekonomik durumlarını belirleyen özelliklerden birisi de medeni durum ve sahip olunan çocuk sayılarıdır. Özellikle ataerkil ve gelenekçi yapıya sahip toplumlarda kadın veya erkek bireylerin bir aile yaşantısına sahip olması arzu edilir. 1923-1950 Dönemi’nde TBMM’de yer alan milletvekillerinin medeni durumlarına baktığımızda, büyük çoğunluğu evli milletvekillerinden oluşmaktadır. Bu durum Türk toplumunun evliliğe, ister bir kurum isterse bir yaşam tarzı olarak, büyük bir önem atfettiği gerçeğiyle ilişkilendirilebilir. Tek partili dönemde milletvekillerinin yaklaşık % 87’si evli, % 13,3 oranında ise bekâr-dul olduğu ifade edilmektedir. Bir diğer önemli husus ise, milletvekillerinin sahip oldukları ortalama çocuk sayısıdır. Tek partili dönemde TBMM’de yer alan milletvekillerinin sahip olduğu çocuk sayısının ortalama 2,66 olduğu bilinmektedir (Baştuğ, 2007: 76-77).

Tablo 11. Maraş Milletvekillerinin Medeni Durumu ve Çocuk sayıları (TBMM Arşivi, Sicil Dosyaları- E.M.S.G.A.,Şahıs Dosyaları)

Milletvekillerinin Adları	Medeni Durum	Çocuk Sayıları
---------------------------	--------------	----------------

Abdülkadir Bey (Abdülkadir Emirmahmutoğlu)	Evli	3
Mehmet (Erten) Bey	Evli	2
Mithat Bey (Mehmet Mithat Alan)	Evli	5
Nurettin Bey (Mehmet Nurettin Akkın)	Evli	1
Tahsin Bey (Mehmet Tahsin Hüdayioğlu)	Evli	6
Behçet (Gücer) Bey	Evli	3
Nuri (Ural) Bey	Evli	2
Kemal Kusun	Evli	-
Hasan Reşit Tankut	Evli	3
Alâettin Tiritoğlu	Evli	3
Kemâli Bayazıt	Evli	1
Mansur Bozdoğan	Evli	3
Ziya Kayran	Evli	4
Rasih Kaplan (Mehmet Rasih Kaplan)-CHP	Evli	3
Ahmet Hamdi Tanpınar-CHP	Bekâr	-
Abdullah Yayıoğlu-CHP	Evli	9
Rıza Çuhadar-CHP	Evli	4
Kâmil İdil-CHP	Evli	2
Emin Soysal Bağımsız-CHP	Evli	2

1923-1950 yılları TBMM'nde bulunan on dokuz Maraş milletvekilinden birinin bekâr diğerlerinin evli olduğu anlaşılmaktadır. Evli olan milletvekillerinden sadece bir tanesinin çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Evli olan milletvekillerinin çocuk sayıları 1 ila 9 arasında değişmektedir. Bu durum Türkiye ortalaması ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. Maraş Milletvekillerinin Medeni Durumu

	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Evli	18	94,7
Bekâr	1	5,3
Toplam	19	100

Tablo 13. Maraş Milletvekillerinin Çocuk Sayıları

Milletvekili Sayısı	Çocuk Sayısı	Oran (%)	Oran (%)
1	1	10,5	10,5
2	2	21,1	21,1
3	3	31,6	31,6
4	4	10,5	10,5
5	5	5,3	5,3
6	6	5,3	5,3
9	9	5,3	5,3
0	0	10,5	10,5
Toplam		100,0	100,0

Milletvekillerinin Eğitim Durumu**Tablo 14. Maraş Milletvekillerinin Eğitim Düzeyi
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)**

Milletvekillerinin Adları	Öğrenim Durumları
AbdülkadirBey(Abdülkadir Emirmahmutoğlu)	Rüşdiye
Mehmet(Erten) Bey	Rüşdiye
Mithat Bey(Mehmet Mithat Alan)	Mülkiye
Nurettin Bey(Mehmet Nurittin Akkın)	Harbiye
Tahsin Bey(Mehmet Tahsin Hüdayioğlu)	Mülki İdadi
Behçet (Gücer) Bey	Paris Sorbonne Edebiyat Fakültesi
Nuri(Ural) Bey	Fransa Alfor Baytar Okulu
Kemal Kusun	Şam Tıbbiyesi(3 Yıl) Hukuk Mektebi,HukukDoktorası(Terk)
Hasan Reşit Tankut	Mülkiye Mektebi
Alâettin Tiritioğlu	Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Kemâli Bayazıt	İstanbul Tıbbiye
Mansur Bozdoğan	İstanbul Mülkiye Mektebi
Ziya Kayran	İdadi
Rasih Kaplan(Mehmet Rasih Kaplan)-CHP	Konya Ziyaiye ve İrfaniye Medreseleri Mısır Camiü'l-Ezher ve Kahire Daru'l-Fünûn Edebiyat ve İçtimaiyyat Medreseleri
Ahmet Hamdi Tanpınar-CHP	İstanbul Darûl-Fünûn Edebiyat

	Şubesi
Abdullah Yayıoğlu-CHP	İdadi
Rıza Çuhadar-CHP	Orta ve Özel
Kâmil İdil-CHP	İstanbul Tıp Fakültesi (Tıbbiye) ve Harward Üniversitesi Seroloji ve Bakteriyoloji ihtisası Amerika John Hopkins ÜniversitesiHıfzısıhha Fakültesi (Master of Public Pealth)
Emin Soysal-Bağımsız-CHP	Sivas Erkek Muallim Mektebi Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Şubesi

Tablo 15. Maraş Milletvekillerinin Eğitim Durumu
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)

Eğitim Kurumları	Milletvekili Sayısı	Toplam
Rüştiye	1-1-1	3
İdadi	1-1-1-1	4
Medrese	1	1
Askeri Okullar		
Harp Akademisi	1	2
Hukuk	1-1-1	3
Tıp	1-1-1-1-1	5
Baytar	1	1
Mülkiye	1-1-1	3
Edebiyat Fakültesi	1-1	2
Öğretmen Okulu	1	1
Yurtdışı Eğitim	1-1-1-1-1	5
Toplam		19

Tablo 16. Maraş Milletvekillerinin Eğitim Durumu
(Yurtiçi/Yurt Dışı Eğitim)

Eğitim Durumu	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Eğitim Durumu Yurt İçi	15	78,8
Eğitim Durumu Yurt Dışı	4	21,2
Toplam	19	100

Tablo 17. Maraş Milletvekillerinin Üniversite Eğitimi

Eğitim Durumu	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Üniversite	10	52,6
Diğer	9	47,4
Toplam	19	100

Tablo 18. Maraş Milletvekillerinin Eğitim Durumu

Milletvekili Sayısı	Eğitim Durumu	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
19	Rüşdiye	2	10,5
	Harbiye	1	5,3
	Mülkiye	3	15,8
	Tıbbiye	2	10,5
	İdadi	3	15,8
	Medrese	1	5,3
	Özel	1	5,3
	Öğretmen Okulu	1	5,3
	Paris Sorbon Edebiyat	1	5,3
	Fransa Alfor Baytar Okulu	1	5,3
	Şam Tıbbiyesi	1	5,3
	Paris Hukuk Fakültesi	1	5,3
	Toplam		19

Türkiye toplumunda eğitim, yönetici kadroyu belirleyen en önemli kaynaklardan biri olmuş ve toplumun diğer kesimlerine oranla çok daha iyi eğitilmiş olan asker-sivil bürokratlar, uzun süre toplumu rekabetsiz olarak yönetmişlerdir (Alpaslan, 2013: 399). Eğitim, bu kesimlerin önderliklerinin meşruiyet temelini yaratmıştır. Çünkü eğitim siyasal katılmayı olumlu yönde etkiler, ayrıca kişiler arasındaki benzerlikleri artırarak, daha uzlaşmacı bir kişilik kazanılmasını sağlar (Baykal, 1970: 58-59).

1923-1950 yılları Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapan Maraş Milletvekillerinin eğitim durumlarına bakıldığında bu yıllar arası TBMM'nde yer alan milletvekilleri içerisinde oransal olarak uyum arz ettiğini söylenebilir. Tablo 18'de belirtildiği üzere Maraş milletvekilleri içerisinde yüksek tahsil yapmış kişilerin daha ağırlıkta olduğunu görülür. Bunların içerisinde de tıp eğitimi alanların diğerlerine göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra hukuk, mülkiye, edebiyat ve pedagoji eğitimi alanların dışında bir tane Harp Akademisi mezunu olarak esas mesleği asker olan milletvekili vardır. Bu

milletvekillerinin bir kısmı da eğitimlerini yabancı ülkelerde yapmış ya da ihtisas eğitimini almışlardır. Bunun dışında kalan milletvekillerinin daha çok orta ve lise düzeyinde bir eğitim aldıkları görülmektedir.

Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Dil

1923-1946 yılları arasında TBMM’de yer alan Maraş Milletvekillerinden yabancı dil bilenlerin sayısı toplam on dokuz milletvekilinden on biri en az bir yabancı dil bilmektedir. Milletvekillerinin sekizi yabancı dil bilmemektedir. Toplam milletvekili sayısı ile mukayese edildiğinde %50’yi aşkın milletvekilinin yabancı dile sahip olduğu söylenebilir. Bu dönemde TBMM’de yer alan toplam milletvekillerinin bildikleri en az bir yabancı dil oranları ile karşılaştırıldığında bir uyumluluk gösterdiği anlaşılmaktadır (Sesli ve Demir, 2010: 25). Bildikleri yabancı diller İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça gibi dillerden oluşmaktadır. Bu durum Tablo 19’da ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

**Tablo 19. Maraş Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)**

Milletvekillerinin Adları	Bildikleri Yabancı Diller
Abdülkadir Bey (Abdülkadir Emirmahmutoğlu)	-
Mehmet(Erten) Bey	-
Mithat Bey(Mehmet Mithat Alan)	Arapça
Nurettin Bey(Mehmet Nurittin Akkın)	-
Tahsin Bey(Mehmet Tahsin Hüdayioğlu)	-
Behçet (Gücer) Bey	Fransızca
Nuri (Ural) Bey	Fransızca
Kemal Kusun	-
Hasan Reşit Tankut	Almanca, Fransızca, Arapça (Az Düzeyde)
Alâettin Tiritioğlu	Fransızca
Kemâli Bayazıt	Fransızca
Mansur Bozdoğan	Fransızca, Arapça
Ziya Kayran	
Rasih Kaplan(Mehmet Rasih Kaplan)-CHP	Arapça
Ahmet Hamdi Tanpınar-CHP	Fransızca
Abdullah Yaycıoğlu-CHP	-
Rıza Çuhadar-CHP	-
Kâmil İdil-CHP	İngilizce, Fransızca
Emin Soysal-Bağımsız-CHP	İngilizce

**Tablo 20. Maraş Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilme Durumları
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)**

Milletvekillerinde Yabancı Dil Bilme Oranları	İngilizce	Fransızca	Almanca	Arapça	Sayı
Bir Yabancı Dil Bilenler	1	4	-	2	7
İki Yabancı Dil Bilenler	-	1	-	1	2
Üç Yabancı Dil Bilenler	-	1	1	1	3
Yabancı Dil Bilen Toplam	7	2	2	-	11
Yabancı Dil Bilmeyen Toplam	8	-	-	-	8
Genel Toplam	19	-	-	-	19

Tablo 21. Maraş Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilme Durumları

	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Yabancı Dil Bilen	9	47,4
Yabancı Dil Bilmeyen	10	52,6
Toplam	19	100

**Tablo 22. Maraş Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilme Durumları
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)**

Yabancı Dil Durumu	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
	1	5,3
Fransızca	3	15,8
Arapça	2	10,5
Yabancı Dil Bilmiyor	10	52,6
Almanca- Fransızca-Arapça	1	5,3
Fransızca-Arapça	1	5,3
İngilizce- Fransızca	1	5,3
Toplam	19	5,3

Milletvekillerinin Mesleki Durumları

Türkiye’de siyasi elitlerin dolaşımı sürecinde etkili olan bir diğer önemli faktör mesleki özgeçmiştir. TBMM’de 1946’ya kadar asker bürokratların önemli bir ağırlığı var iken çok partili dönemin başında serbest profesyonel meslek sahipleri; yani avukat, mühendis, mimar, doktor ve diş tabibi gibi meslek gruplarının Türk siyasi hayatında daha etkili konuma geçmişlerdir (Arslan, 2001: 5-16).

Tablo 23. 1920-1946 Arası Yasam Dönemlerinde TBMM’de Milletvekillerin Mesleki Dağılımının Yüzdeler Oranları (Ergil, 1976: 449-532)

Meslekler	1920	1923	1927	1931	1935	1939	1943	1946
Bürokrasi (Toplam)	43	54	54	45	48	47	47	36
Sivil İdare	23	25	25	25	19	18	19	14
Askerlik	15	20	19	16	18	16	14	11
Eğitim	5	9	10	9	11	13	14	11
Serbest Meslek	20	20	27	29	29	32	34	38
Hukuk	13	12	12	13	12	13	17	19
Tıp	5	7	9	8	11	13	12	14
Mühendislik	-	1	1	1	1	-	2	2
Gazetecilik	2	4	5	7	5	5	3	3
Girişimci (Toplam)	19	14	16	22	19	19	16	24
Ticaret	12	7	9	11	10	10	7	13
Tarım	6	6	6	10	8	6	7	9
Bankacılık	1	1	1	1	1	3	2	2
Din Adamı	17	7	4	3	3	2	1	1
Diğer	2	-	-	-	-	-	1	-
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100

Tablo 23’deki verilerden de anlaşılacağı gibi; devletin yönetim kademelerinde çalışanlar, parlamentonun hâkim meslek grubudur. Bu grup, askerler ve eğitim alanında çalışanlarla birlikte bürokrasi kategorisi içinde değerlendirdiğinde, 1931 yılına kadar meclisin yarısından fazlasını oluşturmuşlardır. Aynı grup 1931 seçimlerinde % 9’luk bir düşüş olmasına rağmen sonraki yıllarda kısmen de olsa bir artış gerçekleşmiştir. Bürokrasideki bu gerilemeye karşılık, 1931 seçimlerinde bir önceki yıla göre temsil oranını artıran meslek grubu ise tarım ve ticarettir.

Meslek gruplarının parlamentoya yüzde olarak nasıl yansıdığına bakıldığında, parlamentonun hiç de dengeli bir dağılım ortaya koymadığını görülmektedir. “1927 yılında, toplumda sadece % 1,6 oranında bir kesim devlet kadrolarında çalışırken, parlamentoda bu oran % 58’dir. Serbest meslek sahiplerinin toplumdaki temsil oranı % 1,3’ken, bu oran mecliste % 27’dir. 1945 yılında da durum çok farklı değildir”(Yücekök, 1965: 112).

Bu dönemde tüm meslek gruplarının devletle ilişkisinin bulunduğu söylenebilir. “1950’lere kadar meclise girebilmeyi başaran doktorların dörtte

biri özel sektörde çalışırken geri kalanı devlet hizmetindedir. Her iki grubun yeniden seçilme oranlarına baktığımızda devletle iş yapanlarınkı daha yüksektir.” (Frey, 1965: 112). Yani doktorların, veterinerlerin, diş hekimlerinin ya da mühendislerin, incelenen dönemde serbest meslek kategorisinde dâhil olmakla birlikte “serbest” olduklarını iddia etmek güçtür.

Tek parti dönemi boyunca parlamentoda görev yapan milletvekillerinin mesleki profiline bakıldığında bürokrasi, öne çıkan meslek grubu olarak görülmektedir.

Tablo 24. 7. ve 8. Parlamentodaki CHP Grubu ile 8. Parlamentodaki DP Grubu’nun Karşılaştırması (Ergil, 1976: 465).

Kategoriler	1942-1946	1946-1950	1946-1950
	7.Parlamentoda CHP	8.Parlamentoda CHP	8. Parlamentoda DP
Ortalama yaş	54,5	53,2	48,9
Parlamento deneyimi	70	65	17
Doğduğu yerden seçilme	45	56	67
Bürokrat	47	39	6
Üniversite eğitimi	78	74	69
Yabancı dil bilgisi	76	71	64

Çok partili hayata geçiş yılı olan 1946 ve özellikle Demokrat Parti’nin iktidara geldiği 1950 sonrasında parlamentodaki tablo, serbest meslek sahibi milletvekilleri ve girişimci sınıftandı; tarım, ticaret ve sanayi ile uğraşan milletvekilleri lehine, önemli ölçüde değişmiştir.

Demokrat Parti muhalefetinin, temel özelliği, tek parti dönemi boyunca halkın gözünde fazla seçkinci ve yabancı CHP iktidarına karşı, yeni bir alternatif oluşturma iddiasıyla ortaya çıkmış olmasıdır. Nitekim bu dönemde ilk kez milletvekili ile seçmenin daha sıcak ilişkiler kurabildiği, Anadolu’nun herhangi bir yöresinden Ankara’ya gelen bir kişinin yöre milletvekili ile görüşebildiği, derdini anlatabildiği yeni bir anlayışın egemen olmaya başladığı hatta vatandaşın TBMM’ye daha rahat girebildiği bir dönem olarak kabul edilmektedir (Çavdar, 2000:49).

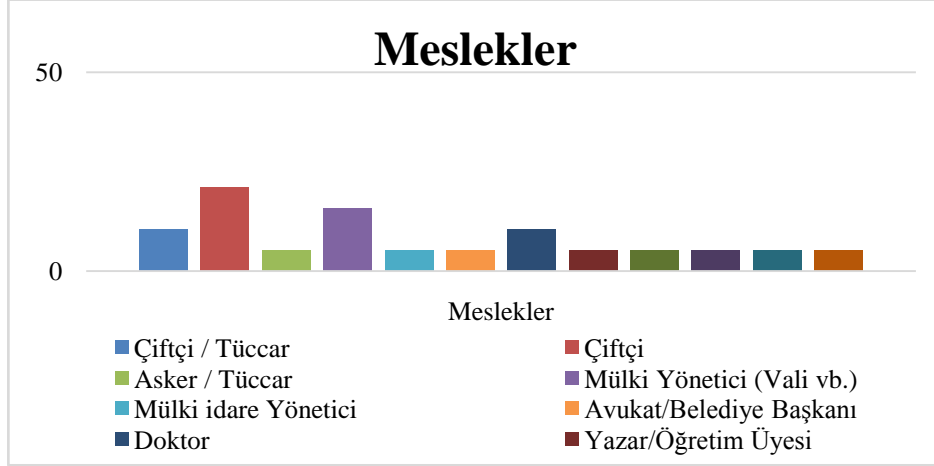
Halkla daha yakın ilişkiler kuran ve yeni bir siyaset dili geliştiren DP milletvekillerinin sosyal profilleri de, CHP’li milletvekillerinden farklılaşmaktadır. Bu farklılığı, 1946-1950 yılları arasında görev yapan milletvekillerini, buldukları partiye göre yapılan değerlendirmelerde şu

şekilde ortaya konulmuştur; 48,9 yaş ortalamasıyla DP milletvekilleri 53,2 yaş ortalamasına sahip CHP'lilerden daha gençtir. Demokratların % 83'ü daha önce mecliste görev yapmazken, CHP'de deneyimsiz milletvekili oranı % 35'tir. CHP'de yüksek eğitim almış milletvekili oranı % 74'e, % 69'dur. Demokratlar içinde askeri eğitim alan bulunmazken, CHP içinde % 18'dir. Siyasal bilgiler fakültesi mezunu demokrat milletvekili oranı da CHP'ye göre % 8'e % 18'dir. Yüksek eğitim görmüş demokratların % 48'e % 32'ü hukuk eğitimi almıştır. Bu değerlendirmelerde öne çıkan husus iki parti arasındaki mesleki dağılımda serbest meslek sahibi ve girişimci grup olarak tanımlanan tarım ve özellikle ticaretle uğraşan milletvekillerinin oranının DP'de, CHP'ye oranla daha yüksek, bürokratların ise daha az olduğudur (Frey, 1965: 351-352). Bu noktada 1946 seçimleriyle kısmen temsil edilen ama 1950 seçimleriyle ezici bir üstünlükle iktidara gelen DP'nin, değişen dengeleri parlamentoya taşıdığı söylenebilir. 1946 seçimlerinden sonra CHP milletvekillerinin profilleri, 1943 seçimlerine göre değişmiştir. Yaş ortalamasındaki ve parlamento deneyimi olan milletvekili oranındaki düşüş, CHP'nin bu dönemde genç ve yeni milletvekillerini bünyesine kattığını göstermektedir. 1946 yılında yapılan seçimler sonucu CHP'de bürokrat kökenli milletvekili sayısı azalırken, milletvekillerinin doğdukları ilden seçilme oranları artmıştır.

Maraş Milletvekillerinin Meslekleri

Tablo 25. Maraş Milletvekillerinin Meslekleri

Milletvekili Toplam Sayısı	Meslek	Milletvekili Sayısı	Yüzdellik Dilim (%)
19	Çiftçi / Tüccar	2	10,5
	Çiftçi	4	21,1
	Asker / Tüccar	1	5,3
	Mülki Yönetici (Vali vb.)	3	15,8
	Mülki idare Yönetici	1	5,3
	Avukat/Belediye Başkanı	1	5,3
	Doktor	2	10,5
	Yazar/Öğretim Üyesi	1	5,3
	Hukukçu/Mülki Yönetici	1	5,3
	Pedagog/Gazeteci-Yazar	1 1	5,3
	Müdürlük Öğretim Üyesi	1 1	5,3
	Asker -Baytar	1 1	5,3
	Toplam	Toplam	19 19

Grafik 3. Milletvekili Meslek Dağılımı

Tablo 26. Maras Milletvekillerinin Meslekleri
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)

Milletvekillerinin Adları	Meslekleri
Abdülkadir Bey (Abdülkadir Emirmahmutoğlu)	Çiftçi/Tüccar
Mehmet (Erten) Bey	Çiftçi/Tüccar
Mithat Bey (Mehmet Mithat Alan)	Mülki Yönetici(Vali vb.)
Nurettin Bey (Mehmet Nurittin Akkın)	Asker-Tüccar-Bürokrat
Tahsin Bey(Mehmet Tahsin Hüdayioğlu)	Mülki Yönetici
Behçet (Gücer) Bey	Müderis(Öğretim Üyesi)
Nuri (Ural) Bey	Asker/Baytar-Miralay
Kemal Kusun	Çiftçi/Ziraat
Hasan Reşit Tankut	Mülki Yönetici/Yazar
Alâettin Tiritioğlu	Avukat/Belediye Başkanı
Kemâli Bayazıt	Doktor
Mansur Bozdoğan	Mülki Yönetici
Ziya Kayran	Çiftçi/Ziraat
Rasih Kaplan (Mehmet Rasih Kaplan)	Hukukçu/Mülki Yönetici
Ahmet Hamdi Tanpınar	Yazar/Öğretim Üyesi

Abdullah Yaycıoğlu	Çiftçi/Ziraat
Rıza Çuhadar	Çiftçi/Ziraat
Kâmil İdil	Doktor/Yazar
Emin Soysal	Pedagog/Gazeteci-Yazar

**Tablo 27. Maraş Milletvekillerinin Mesleki Dağılımları
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları; TBMM
Albümü, 1994: 4-699)**

Milletvekillerinin Meslekleri	Milletvekillerinin Sayısı
Memur Toplamı	12
Asker	2
Mülki Yönetici	3
Diplomat	-
Öğretim Üyesi	2
Öğretmen	-
Hakim-Savcı-Avukat	1
Diğer Memur	-
Doktor	2
Gazeteci - Yazar	2
Tarım - Ticaret Kesimi Toplamı	7
Çiftçi/Ticaret	6
Belediye Başkanı	1

Maraş Milletvekillerinin mesleki durumları incelendiğinde çeşitli meslek gruplarından oldukları gözlemlenmektedir. (Tablo 25, Tablo 26, Tablo 27 ve Grafik 3’de mesleki dağılımlar gösterilmiştir). Bununla birlikte önemli bir bölümünün çiftçi, tüccar ve memuriyet kökenli olduğu görülmektedir. Tek parti döneminde Maraş milletvekillerinin sosyo-ekonomik nitelikleri itibarıyla özellikle yerel eşraftan olan kişiler (Abdulkadir Emirmahmutoğlu, Abdullah Yaycıoğlu, Rıza Çuhadar) ağırlıklı olarak milletvekili seçilmişlerdir; Maraş’ın merkezinde yaşayan Bayazıt, Çuhadar, Hüdayioğlu gibi ileri gelen ailelere mensup kişiler milletvekili seçilirken Maraş iline bağlı ilçelerden Andırın’dan Abdullah Yaycıoğlu, Elbistan’dan Hacı Mehmet Erten gibi o bölgenin ileri gelen ve köklü ailelerine mensup kişiler milletvekili seçilmişlerdir. Bu milletvekillerinin mesleki olarak da daha çok ziraat ve ticaret ile iştigal ettikleri görülmektedir (TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, Sicil Dosyası No:585; Sicil Dosyası No:287/320/301; Sicil Dosyası No:582/1267; Sicil Dosyası No:326; Alpaslan, 203: 409).

Maraş ilinden seçilip de bu bölgenin yerlisi durumunda olan milletvekilleri içerisinde meslek itibariyle bakıldığında çiftçilikle uğraşanların dışında yer alan kişilerin daha önce bir devlet memuriyetinde bulduklarını ve bunlar içerisinde sağlık ve eğitim alanında ihtisas yapmış kişilerin yer aldığı görülür. Basın yayın ya da finans sektöründe veyahut da diyanet alanında hizmet veren meslek grupları içerisinde herhangi bir şekilde hizmet veren kişiler milletvekili olarak seçilmemiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk siyasi elitleri mesleksel özgeçmiş bakımından incelendiğinde, en etkin temsil edilen meslek grubu bürokrat, askerler ve öğretmenlerden oluşan resmi mesleklerdir. Tek Parti Dönemi'ndeki Maraş milletvekillerinin meslek grupları itibariyle bakıldığında, sivil bürokrat ile tarım kökenli olanların ağırlıkta olduğu görülür. Nitekim tek parti döneminde milletvekilleri CHP merkez teşkilatı tarafından belirlendiği için sivil bürokrat, askeri kökenden gelme kişiler ile tarım kökenli kişiler (eşraf) tercih edilmiştir. Milletvekillerinin mesleki yapılarına bakıldığında üç farklı mesleki statüye sahip olan kimselerin ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır. 1940'lı yıllara kadar serbest meslek mensubu olanlar görülmezken, bu sayı bu yıldan sonra artmıştır.

Çok partili dönemin başında ise, hukukçular, ticaret ve sanayi kökenli siyasi elitler etkin konuma geçmiştir. Bu değişiklik DP'nin seçimlerde toplumun geniş kesimini oluşturan serbest ve ekonomik mesleklerde görev yapanlara daha da çok ilgi göstermesinin bir göstergesi olmasının yanı sıra toplumun sosyo-ekonomik gelişmişliğiyle de ilgilidir. Bir diğer husus ise 1943'e kadar seçimlerin iki dereceli olması, adayların tek parti olan CHP merkez örgütü tarafından belirlenmesi siyasi elitlerin parlamento profillerini etkileyen bir durumdur (Sesli ve Demir, 2010: 19). Çok partili hayata geçiş ve tek dereceli seçimin ilk defa uygulandığı 1946 seçimleriyle siyasi elitlerin mesleksel profilleri değişmeye başlamıştır.

Milletvekillerinin Milletvekili Olduğu Dönem Sayısı ve Dönemleri

**Tablo 28. Maraş Milletvekillerinin Parlamento Deneyimleri
(TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)**

Milletvekillerinin Adları	Milletvekillerinin Parlamento Deneyimleri
AbdülkadirBey(Abdülkadir Emirmahmutoğlu)	Osmanlı M.M III. Dönem TBMM II, III, IV. Dönem Maraş
Mehmet (Erten) Bey	II, III, IV, V, VI. Dönem Maraş
Mithat Bey(Mehmet Mithat Alan)	II, III, IV, V.Dönem Maraş
Nurettin Bey (Mehmet Nurittin Akkın)	II. Dönem Maraş

Tahsin Bey (Mehmet Tahsin Hüdayioğlu)	Osmanlı M.M IV. Dönem I.II. Dönem (07.04.1926) milletvekilliği düşmüştür. Maraş
Behçet (Gücer) Bey	III. Dönem (Ara Seçim) Maraş
Nuri(Ural) Bey	III. Dönem Mardin IV, V.Dönem Maraş
Kemal Kusun	II-III. Dönem Adana V. Dönem Maraş
Hasan Reşit Tankut	IV, V, VI, VII, VIII. Dönem
Alâettin Tiritöğlu	IV. Dönem Kütahya (Reddedilmiştir) V. Dönem Maraş ³
Kemâli Bayazıt	VI, VII. Dönem Maraş
Mansur Bozdoğan	VI. Dönem Maraş
Ziya Kayran	VI. Dönem Maraş
Rasih Kaplan (Mehmet Rasih Kaplan) CHP	I, II, III, IV, V, VI. Dönem Antalya VII. Dönem Maraş
Ahmet Hamdi Tanpınar CHP	VII. Dönem Maraş
Abdullah Yaycıoğlu CHP	VII, VIII. Dönem Maraş
Rıza Çuhadar CHP	VIII. Dönem Maraş
Kâmil İdil CHP	VIII. Dönem Maraş
Emin Soysal Bağımsız-CHP	VIII. Dönem Maraş

Maraş Milletvekillerinin Yeniden Seçilme Durumu

Tek parti dönemindeki milletvekillerinden Mithat Alam, Abdülkadir Bey, Kemali Bayazıt, Hacı Mehmet Erten, Tahsin Hüdayioğlu, Nurettin Özdemir, Hasan Reşit Tankut, Nuri Ural ve Abdullah Yaycıoğlu gibi kişiler birden fazla olarak milletvekili seçilmişlerdir (TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı). Elbistan doğumlu Hacı Mehmet Erten üst üste 6 seçim dönemi boyunca milletvekilliğine seçilmiştir. Hacı Mehmet Erten ve Mehmed Emin Soysal Elbistan'ın ileri gelen ve eşraf olarak nitelendirebileceğimiz ailelere mensupturlar (TBMM Arşivi, Hacı Mehmet Erten, Tercüme-i Hal Kâğıdı, Sicil Dosyası No:287/320/3011461; Emin Soysal, Sicil Dosyası No: /809/44; E.M.S.G.A, Emin Soysal, Sicil Dosyası No: 06674000).

³ "...Maraş mebusluğuna C.H.P. genbaş kurulunca Uşak eski Belediye Başkanı, Kırklareli eski CHP başkanı, Ankara ve Paris hukuk mezunu Alaettin Tiritöğlu aday olarak gösterilmiş ve 15 Kasım Pazar günü saat 15'de seçim belediye meclis salonunda ve kazalarda yapılmıştır. Seçime başlandı ve Tiritöğlu oy birliği ile mebus seçildi...". Maraş vilayet gazetesi,19 ikinci teşrin (Kasım) 1936, yıl 4, sayı 164-25, s.1.

Öyle anlaşılmaktadır ki tek parti döneminde CHP bölgelerde etkin bir oynayabilmek ve nüfuz kurabilmek için bölgenin ileri gelen kesimlerinin partiye dolayısıyla aktif siyasetin içine çekmek yoluna gitmiştir.

Tablo 29. Maraş Milletvekillerinin Gelecek Döneme Seçilebilme Durumları (TBMM Arşivi, Milletvekili Tercüme-i Hal Evrakı- Sicil Dosyaları)

Seçim Dönemleri	Sonraki Meclislere Seçilen Milletvekillerinin Sayısı	Sonraki Meclislere Seçilemeyen Milletvekillerinin Sayısı	Toplam
II. Dönem (1923 - 1927)	4	1	5
III. Dönem (1927 - 1931)	4	1	5
IV. Dönem (1931 - 1935)	3	1	4
V. Dönem (1935 - 1939)	3	1	4
VI. Dönem(1939 - 1943)	2	4	6
VII.Dönem(1943-1946)	2	4	6
VIII.Dönem(1946-1950)	3	3	6

Kahramanmaraş Milletvekillerinden Bakanlık Yapanlar

Bakanlık yapan yalnızca bir Milletvekili olduğu görülmektedir. Kemali Beyazıt 1948 yılında Hasan Saka Kabinesinde Sağlık Bakanı ve Şemseddin Günaltay Kabinesinde Sağlık Bakanı olarak 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadar bu vazifede bulunmuştur (Çufalı,2012:819; (E.M.S.G.A,Dosya No:MO-080149).

Yazar Milletvekilleri ve Eserleri

Kahramanmaraş'ı temsil eden siyasi kadro içerisinde kültürel noktada entelektüel bilgi birikimini kitap, makale, dergi yazıları ile ortaya koyan elit kişiler vardır. Coğrafya öğretmenliği ve müdürlüğü de yapmış olan aynı zamanda TTK üyesi Yusuf Behçet Güçer, tarih konusunda eserler vermiştir. Hasan Reşit Tankut, Profesörlük kariyerini elde etmiş biri olarak idare mesleğinde ve dilbilgisi alanında ihtisas sahibi olup, Dil, Tarih-Coğrafya

Fakültesi'nde Tarih Öğretim Görevlisi olarak bulunmuştur. Eserlerini de Türk dili ve tarihi üzerine yazmıştır. Alaattin Tiritioğlu, ekonomi üzerine, Mansur Bozdoğan da sosyolojik yazılarını çıkardığı İçel dergisinde yazmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar Türk kültürü ve Türk halkının hayatını anlatan eserler vermiş. Kamil İdil, tıp alanında eserler yazmışken, Pedagoji alanında ihtisas sahibi olan Emin Soysal, Türk Eğitime yönelik eserler kaleme almıştır ((Uygun, 2009: 4; (Çufalı, 2012: 826).

Tablo 30. Maraş Milletvekillerine Ait Yazılı Eserlerin Oranı

	Milletvekili Sayısı	Oran (%)
Eseri Olanlar	7	42,1
Eseri Olmayanlar	12	77,9
Toplam	19	100

Tablo 31. Kahramanmaraş Milletvekillerinin Eserleri⁴

Yusuf Behçet GÜÇER	XIX. Asır İkinci Yarısında Türkiye'de Islahat, Büyük Devletler Coğrafyası, Bizans İmparatorluğu Tarihi, Türk Tarihinin Ana hatları, Büyük devletler ve Komşu Hükümetler ⁵
H.Reşit TANKUT	Güneş Dil Teorisine Göre Pankronik Usulle PaleoSosyolojik Dil Tetkikleri Adlı Tezinde geçen Örnekler, Güneş-Dil Teorisine Göre Toponomik Tedkikler, Güneş-Dil Teorisine Göre Dil Tetkikleri, Türk Diline Giriş, Dil ve Irk Münasebetleri Hakkında Tetkik, Prehistuvara Doğru Bir Dil İzlemesi ve Güneş-Dil Teorisinin İzahı, Diyarbakir Adı Üzerine Toponomik Bir Tetkik, Nusayriler ve Nusayrilik, Maraş Yollarında, Aleviliğin Menşei, Alp Kelimesi ve Alpin Irkın Yurdu, En-Nusayriyyum v'en-Nusayriye, Dil ve Tarih Tezlerimiz Üzerine

⁴Milletvekilleriyle ilgili biyografiler, yayınevleri katalogları ve kütüphaneler taranarak derlenmiştir.

⁵Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM III. Dönem,1927-1931**, C. III, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No 10, Ankara,1995, s. 477.

Alaattin TİRİTOĞLU Mansur BOZDOĞAN	Gerekli İzahlar, Köylerimiz Dün Nasıldı? Bugün Nasıldır? Yarın Nasıl Olmalıdır. ⁶ Finans İlmi ⁷ Umûmî Coğrafya ve Zabıta Târîhi adlı basılmamış iki eseri vardır ⁸ . İçel dergisindeki yazıları(1938): Güney Yurtta Türküler, Ağıtlar, Koşmalar, Atalar Sözü, “Üç Tablo, Üç Konuşma”, “İçel Köyleri Ve Köylüleri”, “(İçel)de Toprağa Kavuşacak Türk Oymakları”, “Türkmenler'de Göç”, “İçelde Dil Dâvası”, “Türkmenlerde Erkek Ve Kadın Kıyafet Ve Adetleri”, “Silifkeye Bir Kültür Ve Kaynaşma Gezisi”, “İçelde Harsın Baharla Baharın Harsla Kucaklaşması” ⁹ .
Ahmet TANPINAR	Hamdi Bütün Şiirleri, Mahur Beste, Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Ay'daki Kadın, Abdullah Efendi'nin Rüyalari, Yaz Yağmuru, Beş Şehir, Yaşadığım Gibi vb.
Kamil İDİL	Ana ve Çocuğun Esirgenmesi ve Teamülü” ve “Vitamiler” adlı yabancı eserleri bu adlarla tercümesini yapmıştır. Ayrıca Ralph K. Collins, Pirinç Ekimi ve Sıtma eserini çevirmiş. Cinsiyet Hıfzıssıhhası ve Öğretimindeki Önemi yazmıştır. ¹⁰
M.Emin SOYSAL	Teneffüs Yapmak, İş Ünitesi Meslekî Metot Kitabı, Kızılçullu Köy Enstitüsü Sistemi 1, Kızılçullu Köy Enstitüsü Sistemi 2, Köy Enstitülerinin Tarihçesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü, İlk Öğretim Olayları ve Köy Enstitüleri, İbiş, Emmioğlu. ¹¹

---

⁶Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923**, C. III. I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, TBMM Vakfı Yayınları, No 6, Ankara,1995, s.469.

⁷İhsan Güneş, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM- V. Dönem 1935-1939**, C.II, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları No:26, Ankara, 2001, s.554.

⁸Şenal Günay, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM-VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943)**, C.V, TBMM Vakfı Yayınları, No 39, Ankara,2007, s. 554.

⁹(URL:2).

¹⁰Çufalı, **a.g.e.**, s.824.

¹¹Selçuk Uygun, M. Emin Soysal'ın Hayatı ve Köy Enstitüleri Tarihindeki Yeri”, Öğretmen Örgütlenmesinin 100. Yılında Öğretmen Örgütleri ve Çanakkale Muallimler Birliği, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 34(363),2009, s.4

Milletvekillerinin Yasama Faaliyetlerinin Genel Analizi

Milletvekillerinin Yasama Faaliyetleri

Tablo 32. Maraş Milletvekillerinin Yasama Faaliyetlerine Dair Nicel Veriler
(TBMM Zabıt Ceridesi, 1: 24-33)

Milletvekillerinin Adları	Kanun Teklifleri	Gensoru Önergeleri	Şifahi Sualler	Soru Önergeleri	Önergeler	Üyelerle İlgili İşler (Ant İçme)	Konuşmalar
II.Dönem (1923 1927)					2		
Abdülkadir Bey			1				
Mehmet(Erten) Bey					1		
Mithat Alan							
Nurettin Bey							
Tahsin Bey							
Toplam							
III. Dönem (1927 - 1931)							
Abdülkadir Bey							
Mehmet(Erten) Bey							
Mithat Alan							
Nurettin Bey							
Behçet(Güce) Bey							
Toplam							
IV. Dönem (1931 - 1935)							
Abdülkadir Bey							
Mehmet(Erten) Bey							

Mithat Alan							
Nuri (Ural) Bey							
Toplam							
V. Dönem (1935 - 1939)							
Mithat Alan							
Mehmet(Erten) Bey							
Kemal Kusun							1
Nuri(Ural) Bey							
Hasan Reşit Tankut							
Alâettin Tiritioğlu	2					1	4
Toplam							
VI. Dönem (1939 - 1943)							
Kemâli Bayazıt							3
Mehmet(Erten) Bey							
Mansur Bozdoğan							
Hasan Reşit Tankut							1
Ziya Kayran							
Toplam							
VII. Dönem (1943 - 1946)							
Kemâli Bayazıt					1		1
Kemal Kusun							
Rasih Kaplan	1						
Hasan Reşit Tankut							2
Abdullah Yayıcıoğlu							8
Ahmet Hamdi Tanpınar							
Toplam							
VIII. Dönem							

(1946-1950)							
Kemâli Bayazıt							11
Mehmet(Erten) Bey							
Abdullah Yaycıoğlu							15
Rıza Çuhadar							
Hasan Reşit Tankut							3
Kâmil İdil	3						28
Emin Soysal	3				6		80
Toplam	9		1		10	1	157

Tablo 32’de belirtildiği üzere ikinci Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışından itibaren yaklaşık yedinci döneme kadar Maraş Milletvekillerinin özellikle kanun teklifi, önerge, sözlü soru önergesi vb. yasama faaliyetlerinde yeteri kadar etkin olmadıklarını bize göstermektedir. Bu durumda bölge siyaseti başta olmak üzere ulusal siyasette rol sahibi olması gereken, siyasi elitlerin üzerlerine düşen sorumluluğu tam manasıyla yerine getirdikleri söylenemez. Dolayısıyla halkın temsilcileri olarak ülke ve toplumun çözüm bekleyen sorunlarını gündeme getirmek ve çözüm yolları ortaya koymak için mecliste bulunan vekillerin çalışma performansları bakımından seçmen kitle tarafından değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır. Zira bu durum siyasette elit dolaşımının farklılaşmasını ve böylelikle siyasi elit profiline de değişken ve verimli hale gelmesini sağlayacaktır. Ancak geçmişte olduğu gibi günümüzde de büyük vaatlerle halkı temsil etme adına ortaya çıkan siyasi elitlerin bu kimliğin gereklerini yerine getiremedikleri de ortadadır. Sekizinci dönem (1946-1950) Maraş’tan milletvekili olarak seçilen Kemali Bayazıt, Abdullah Yaycıoğlu, Hasan Reşit Tankut, Kâmil İdil, Emin Soysal gibi milletvekilleri diğer dönemlere göre mukayese edildiğinde daha aktif bir şekilde yasama faaliyetleri içerisinde yer almışlardır. Buna karşın yine aynı dönemde Maraş milletvekili olarak mecliste yer alan Mehmet Erten ve Rıza Çuhadar meclis komisyon üyelikleri görevleri dışında meclis gündemi içerisinde yer alan meselelerle ilgili herhangi bir söz alma ya da teklif, tahrir önerge gibi herhangi bir faaliyette bulunmadıkları görülmektedir.

Tablo 33. Maraş Milletvekillerinin Maraş ile ilgili Yasama Faaliyetlerinin Konusal Dağılımı (Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (II.-VIII. Dönem)

	Yasama Faaliyetlerinin Niteliği			
	Kanun Teklifleri	Soru Önergeleri	Önergeler	Konuşmaların Konulara Değınme Sayısı
Kamu Yönetimi Teşkilatı ve Personeli				
Tarım		1		
Ticaret				
Bayındırlık ve Ulaşım Politikaları			1	
Toplumsal Sorunları				
Eğitim Politikası				
Sağlık Politikaları				
Yargı Alanı			1	
Askerler ve Askeri Hizmetler				
Sanayi Politikaları				
Toplam		1	2	

Tablo 34. Maraş Milletvekillerinin 1923-1950 Tarihleri Arası Yasama Faaliyetlerinin Konusal Dağılımı (Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (II.-VIII. Dönem)

Yasama Faaliyetlerinin Konusu	Yasama Dönemi						
	II. Dön. 1923-1927	III. Dön. 1927 -1931	IV. Dön 1931-1935	V. Dön. 1935 -1939	VI. Dön. 1939-1943	VII. Dön. 1943-1946	VIII. Dön. 1946-1950
Hükümet Program ve Politikaları							25
Kamu Yönetimi Teşkilatına ve Personeli	3			1	2	1	18
Tarım ve Ziraat Politikaları				1	1	4	13
Hayvancılık			3				
Ormancılık				1			
Ekonomi/Ticaret			1	2	1	2	8
Bayındırlık ve Ulaşım Politikaları						1	11
Toplumsal Sorunları							12

Eğitim Politikası/ Siyasi Faaliyetler				1		1	42
Sağlık Politikaları						2	10
Yargı Alanı	2						3
Askerler ve Askeri Hizmetler						1	
Sanayi Politikaları							
Milletvekilleri İle İlgili Meseleler							9
İç Ve Dış Politika Sorunları	1						
Basın Alanında Faaliyetler						1	1
Diğer Faaliyetler				1			
Toplam	6		4	7	4	13	152

Tablo 34’de yer aldığı üzere Maraş Milletvekillerinin bölge ile ilgili yapılacak devlet hizmetleri konusunda da yeteri ölçüde aktif olmadıkları görülmektedir. Meclisin ikinci döneminde Abdulkadir Bey ile Hacı Mehmet Erten tarafından meclise verilen bir önerge Elbistan kazasında bir cinayet mahkemesinin teşkil edilmesi ile ilgilidir (BCA, Tarih: 1/2/1925 Sayı: Dosya: 6509 Fon Kodu: 30..10.0.0 Yer No: 7.41..6.; TBMMZC,2.D,13/1.C :28). Onun dışında herhangi bir konu meclis gündemine getirilmemiştir. TBMM’nin VII. Döneminde Maraş Milletvekili Emin Soysal tarafından bölge ile ilgili gündeme getirilen ve meclise teklif olarak sunulan konu Maraş’ın Kısık vadisinden geçecek yol hakkında olacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin VIII. döneminde yine Maraş Milletvekili Emin Soysal tarafından Maraş ili içinde Aman, Gavur gölü, Kumaşır ve Gölbaşı bataklıklarının kurutulmasına ne zaman başlanacağı yönünde meclise bir soru önergesi vermiştir (TBMMTD,8.D,5.C:50; BCA, Fon: 030.10.00.01. Yer No: 008.050, s. 25).

Maraş Milletvekillerinin meclis yasama faaliyetleri içerisinde yer almak suretiyle çeşitli konularda görüş ve düşüncelerini çözüm önerilerini ortaya koymuşlardır. Tablodan da anlaşıldığı üzere ilk dönem meclis çalışmaları içerisinde Maraş milletvekillerinin etkin olmadığı ve bu durumun esasen 7 ve 8.döneme kadar aynı şekilde devam ettiği anlaşılmaktadır.

VIII. Dönem dikkate alındığında Milletvekillerinin meclis görüşmelerinde gündeme gelen konularda görüşlerini ortaya koyduklarını görüyoruz. Bu konular daha çok milletvekillerinin kendi bilgi ve birikimleri ya da ihtisas alanlarına göre şekillenmiştir. Dolayısıyla milletvekillerinin mesleki kariyerleri meclis içerisinde oynadıkları rolü de bir ölçüde belirlemiştir. Bu itibarla Maraş

milletvekilleri meclis çalışmalarında eğitim, sağlık, tarım ve ziraat politikaları, bayındırlık ve ulaşım, hükümet programı ve politikaları, devlet yönetimi ve uygulamaları ile genel toplumsal sorunlar ile ilgili konularda söz alarak kendi görüş ve çözüm önerilerini ortaya koymuşlardır.

SONUÇ

Bu çalışmada 1923-1950 yılları arasında TBMM’de Maraş ilini temsil eden milletvekillerinin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, yasama faaliyetleri ele alınmıştır.

Toplumun kimler tarafından ve nasıl yönetildiğinin bilinmesi önemlidir. Bu durum öteden beri yöneten ve yönetilen ilişkileri açısından bakıldığında bir merak konusu olmuştur. Devlet ile o devletin çatısı altında yaşayan insanların ilişkilerini düzenleyen bir takım kurumlar vardır. Bu ilişkiyi düzenlemek için de toplum üzerinde egemenlik kuracak bir güce ihtiyaç duyulur. İşte bu güce toplumdaki herkesin sahip olamayacağına göre, bu güç bazı grup ve kişiler tarafından yerine getirilir. Önceleri bu güce kral/padişah tek başına zamanla yardımcıları ile hâkimken, günümüzde parlamento çatısı altında ülkelerinin her türlü siyasi-sosyal-ekonomik ilişkilerini düzenleyen kişiler/elitler/seçkinler toplumun diğer kesimlerine oranla daha çok söz sahibidir. Dolayısıyla siyasi elitlerin/milletvekillerinin toplumsal profillerinin incelenmesi, hem toplumunun iktidar yapısının daha iyi anlaşılabilmesi, hem de ülkede yaşanan birçok toplumsal ve siyasi gelişmelerin değerlendirmesinin daha objektif bir şekilde yapılabilmesi bakımından büyük önem taşır. Bu itibarla çalışmada ele alınan Maraş Milletvekillerinin cinsiyet, yaş, medeni hal ve çocuk sayısı, eğitim düzeyi, meslek, meslek derneklerine üyelik, yerel yönetimlere katılım, seçilme sayısı vb. durumları ile ilgili elde edilen bilgiler yerel ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren siyasi elitlerin karakteristik özelliklerinin ortaya konması ve siyaset kurumunun işleyişi ile ilgili önemli verilere ulaşılmasını sağlamıştır. Buna göre; TBMM’nin 8 döneminde 18 hükümetin görev yaptığı 27 yıllık bir dönem içerisinde 19 milletvekili TBMM’de Maraş’ı temsil etmiştir. Bu milletvekillerinden bazıları seçilmiş olduğu dönemlerden sonraki seçimlere de katılarak tekrar milletvekili olarak görevlerine devam etmişlerdir.

1923-1950 yılları arasında yasama faaliyetlerinde bulunan 19 Maraş milletvekilinden 10 tanesi Maraş’ta doğmuş ve buradan milletvekili seçilmiştir. Buna karşın 9 milletvekili Maraş şehri dışında doğmuştur. Dolayısıyla milletvekillerinin yerellik oranı %52,6 iken buna karşın %47,4 ’ü ise yerel unsura dâhil değildir. Cumhuriyet Halk Partisi merkez örgütünün milletvekili adaylarının belirlenmesinde doğrudan belirleyici olması sebebiyle adayların bir kısmı Maraş dışından belirlenmiş, özellikle devlet tecrübesi ve aydın kimliğine sahip kimi kişiler aday gösterilmiştir. Bu dönemde TBMM’de görev yapan Maraş Milletvekilleri içerisinde bayan milletvekili bulunmamaktadır.

Bu arada yöresel bağları güçlü olan eşraftan ve büyük ve köklü ailelerden kişilerin de milletvekili adayı belirlendikleri görülmektedir. (Bayazıt, Çuhadar, Hüdayioğlu, Yayıoğlu gibi) Milletvekillerinin doğum yerlerine baktığımızda kuzey güney dengesi diyebileceğimiz Maraş'ın güneyi (merkez ilçe) ve kuzeyi (Elbistan, Afşin, Göksun) arasında her zaman milletvekili dağılımında bir denge olduğu söylenebilir.

Milletvekilleri medeni durum olarak yüzde 87'si evlidir, eğitim düzeyine bakıldığında ise yüksek tahsil yapmış kişilerin daha ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bunun içerisinde de tıp eğitimi alanların diğerlerine göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Hukuk, Mülkiye, Edebiyat ve pedagoji eğitimi alanların dışında bir tane Harp Akademisi mezunu olarak askeri eğitim alan milletvekilleri vardır. Bu milletvekillerinin bir kısmı da eğitimlerini yabancı ülkelerde yapmış ya da ihtisas eğitimi (sağlık ve eğitim alanında) almışlardır. Bunun dışında kalan milletvekillerinin daha çok orta ve lise düzeyinde bir eğitim aldıkları görülmektedir. Eğitim durumları açısından TBMM'de yer alan milletvekilleri içerisinde oransal olarak paralellik arz ettiği söyleyebilir Milletvekillerinden yabancı dil bilenlerin sayısı toplam on dokuz milletvekilinden on biri en az bir yabancı dil bilirken sekizi yabancı dil bilmemektedir. Bildikleri yabancı diller İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça gibi dillerden oluşmaktadır. Milletvekillerinin mesleki dağılımlarına baktığımızda sivil bürokrat, asker kökenli ve tarım kökenli olanların ağırlıkta olduğu görülür. Tek parti döneminde milletvekili adayı belirlenirken bürokratik vasfına, yöresel olarak güçlü olmalarına ya da entelektüel statüsü olmasına dikkat edildiği anlaşılmaktadır. Bakanlık yapan yalnızca bir milletvekili olduğu görülmektedir; Kemali Beyazıt, 1948 yılında Hasan Saka kabinesinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na getirilmiştir (Maraş postası, 11 Haziran 1948, yıl 1, sayı 130, s.1). Şemseddin Günaltay kabinesinde Sağlık Bakanı olarak 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadar bu görevini sürdürmüştür.

Maraş Milletvekillerinin kanun teklifi, önerge, sözlü soru önergesi vb. yasama faaliyetlerinde çok aktif olmadıkları görülür. Bu durum açıkça bölge siyaseti başta olmak üzere ulusal siyasette rol sahibi olması gereken, siyasi elit tabakasının performans durumunun yeteri düzeyde olmadığını göstermektedir. Nitekim 4 dönem (II-III-IV-V) görev yapan Mithat Alam, II. dönemde görev yapan Nurettin Akın ve Tahsin Hüdayioğlu (Osmanlı M.M, IV. Dönem ve BMM, I.Dönemde mebus/milletvekilidir) III. Dönem milletvekili Behçet Güçer, VI. Dönem milletvekilleri Mansur Bozdoğan ve Ziya Kayran, VIII. Dönem milletvekili Rıza Çuhadar Mecliste yapılan görüşmelerde hiç söz almamışlardır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, 1943-1946 yılları arasında (VII. Dönem) Maraş milletvekili olarak bulunduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde aktif bir çalışma gösterememiştir. "*Günlüklerin Işığında-Tanpınar'la Başbaşa*" adlı

kitabın tanıtım yazısında Tanpınarın milletvekilliği ile ilgili şu ilginç not düşülmüştür: *“Zaten siyaset her ne kadar dedikodu sevse bile Tanpınar için uygun bir alan değildir. O, siyasetin milletvekilliğine taliptir, tabi ki para için. Maraş milletvekili olduktan sonra bu da şehre çok az uğramıştır”*. Adı geçen kitapta bizzat Tanpınar şu ifadeyi kullanmıştır: *“Sokak politikası, kahvehane politikası yapıyorum kardeşim ve bundan nefret ediyorum. Benim işim değil bu.”* (Yıldırım, 2012: 178).

Bunların dışında Hasan Reşit Tankut, Kemali Bayazıt, Abdullah Yaycıoğlu, Rasih Kaplan, Kamil İdil, Emin Soysal gibi milletvekilleri önceki dönemlerle mukayese edildiğinde yasama faaliyetlerinde daha etkin oldukları görülmektedir.

Milletvekillerinin sosyal ve kültürel özelliklerinin analiz edilmesi, toplumunun iktidar profilinin ortaya konulması, ülkede meydana gelen siyasi gelişmelerin anlaşılabilmesinde büyük önem taşır. Siyasi kadrolar (elitler), pozisyonları, kontrol ettikleri toplumsal kaynaklar ve sahip oldukları güç açısından toplumun yönetim yapısının en üst katmanlarını oluştururlar. Bu noktada toplumda uyulması gereken kurullarla birlikte, toplumu oluşturan bireylerin oynayacağı roller üzerinde de etkilidirler. Dolayısıyla siyasi kadrolar ülkenin yaşantısını yönlendirip, toplumun gideceği istikametini belirlemede de rol sahibidirler.

TBMM’de yer alan Maraş milletvekillerinin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, bu süre içerisinde yaptıkları çalışmalar dönemin siyasal, sosyal ve ekonomik şartları dikkate alındığında beklenen performansın gösterilmediği, dolayısıyla şehrin gelişim sürecinde temel sorunların çözülmesine yeteri kadar katkı sağlayamadıkları anlaşılmaktadır. Bunun sebeplerini başta milletvekili aday belirlenmesinde CHP’nin tek belirleyici uygulamasının yanlışlığı olabileceği gibi, yaşanan uzun savaşlar sonucunda toplumun sahip olduğu nitelikli kişilerin önemli ölçüde kaybedilmesi gibi faktörler söz konusu olabilir. Dolayısıyla bu yeni devlet düzeni içerisinde Osmanlı Devleti’nin mirası olan siyasi şahsiyetler yeni devletin bürokratik yapısı içerisinde yer alarak önemli görevlerde bulunmuşlardır.

Yakın dönem Türk siyasetinde yer alan milletvekili/elit profilindeki bu karakteristik sorunların kısmen devam ettiği göz önüne alındığında bu sorunların çözümünün tarihsel arka planın ortaya konulması ile mümkün olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak burada aslında temel sorunun demokrasinin ve demokrasi kültürünün seçmen ve seçilen açısından ne derece içselleştirildiği de büyük önem taşımaktadır.

Demokratik parlamenter sistemin var olduğu devlet yapılarında siyasi elitlerin hem ülkenin hem de temsil ettiği şehrin toplumsal hafızasında bıraktıkları izlerin analiz ve tespiti siyaset kurumunun gelişmesi noktasında bu konuya bilimsel ilgiyi daha da arttıracaktır.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı

BCA, Tarih: 1/2/1925 Sayı: Dosya: 6509 Fon Kodu: 30..10.0.0 Yer No: 7.41..6.).

BCA, Fon: 030.10.00.01. Yer No: 008.050, s. 25.

TBMM Arşivi (Milletvekilleri ve Şahsi Dosyaları)

Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Arşivi (E.M.S.G.A). (Milletvekilleri ve Sicil Dosyası)

Midhat Alam, Sicil Dosyası No: MO-108956

Yusuf Behçet Güçer, Sicil Dosyası No: 90163150

Nurettin Akın, Sicil Dosyası No: AO-153582)

Nuri Ural, Sicil Dosyası No: AO-21373)

Hasan Reşit Tankut, Sicil Dosyası No: 016570)

Alaettin Tiridoğlu, Sicil Dosyası No: 03487020)

Dr, Kemali Bayazit, Sicil Dosyası No: MO-080149)

Rasih Kaplan, Sicil Dosyası No: MO-088798)

AbdullahYaycıoğlu, Sicil Dosyası No:05673003)

Dr.Kâmil İdil, Sicil Dosyası No:0041168)

Emin Soysal, Sicil Dosyası No: 06674000

Resmi Yayınlar

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri/Tutanak Dergileri (TBMMZC) (TBMMTD).

TBMMZC,2.D,13/1.C: 28. TBMMTD,8.D,5.C:50.

Maraş postası, 11 Haziran 1948, yıl 1, sayı 130, s.1.

Maraş vilayet gazetesi,19 ikinci teşrin 1936, yıl 4, sayı 164-25, s.1.

Kitaplar

- Baykal, D.(1970). *Siyasal Katılma; Bir Davranış İncelemesi*, AÜSBF Yayınları, Ankara.
- Çavdar T.(2000). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Ankara
- Çoker, F. (1995). *Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele Ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, C.III, TBMM Vakfı Yayınları, No 6, Ankara.
- Çufalı, M. (2012). *Türk Parlamento Tarihi TBMM-VIII. Dönem (1946-1950)*, C. III, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara.
- Frey, F. (1965). *The Turkish Political Elite*, Cambridge M.I.T. Press, Cambridge, Mass.
- Gülcan, Y. (2001). *Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1946)*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Günay, Ş. (2007). *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943)*, C.V, TBMM Vakfı Yayınları, No 39.
- Güneş, İ. (2001). *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-V. Dönem 1935-1939* C. II, TBMM Vakfı Yayınları, No 26, Ankara.
- Öztürk, K.(1995). *Türk Parlamento Tarihi TBMM III. Dönem,1927-1931*, C. III, TBMM Vakfı Yayınları, No 10, Ankara.
- Turhan, M.(1991). *Siyasal Elitler (The Political Elites)*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Yücekök, A.(1983). *Siyaset Sosyolojisi Açısından Türkiye'de Parlamantonun Evrimi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

Makaleler

- Arslan, Ali. (2001). “Cumhuriyet Dönemi (1920-1995)Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profili (Sociological Profiles of Turkish Political Elites in Republican Era)”, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.2, Sayı: 2, ss. 5-16.

- Arslan, Nebahat Oran. (2006). “**Antalya Milletvekili Rasih (Kaplan) Bey’in Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri**”, *Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu (18-19 Aralık 2003)*, (Haz. Necdet Ekinci-Hatice Akın), Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi yay., Antalya, ss.261-262.
- Biçici, Mehmet. (2015). “**Gaziantep Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri (1923-1950)**”, *ASIA MINOR STUDIES (Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi)*, C. 3, Sayı. 5, ss.16-33.
- Ergil, Doğu, (1976). “**Birinci Dünya Savaşından Sonra Toplumsal Farklaşma ve Siyasal Temsil Sorunu**”, *Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı*, Siyasi İlimler Türk Derneği, Ankara, ss.449-532.
- Kışlalı, Ahmet Taner, (1978). “**Parlamentonun Yapısal Evriminde Eğitim, Yaş ve Cinsiyet Boyutları**”, *Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı (1876-1976), Kanun-i Esasi’nin 100. Yılı Sempozyumu (9-11 Nisan 1976)*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara, ss163-176.
- Sesli, Mustafa, Demir Şeyhmus. (2010). “**Türk Siyasi Elitlerin Toplumsal Kökeni (1920–1950)**”, *Akademik Bakış Dergisi*, S.21, Temmuz-Ağustos-Eylül-2010, Ankara, ss.1-30.
- Uygun, Selçuk. (2009). “**M. Emin Soysal’ın Hayatı Ve Köy Enstitüleri Tarihindeki Yeri**”, *Öğretmen Örgütlenmesinin 100. Yılında Öğretmen Örgütleri ve Çanakkale Muallimler Birliği, Çağdaş Eğitim Dergisi*, Yıl: 34, Sayı: 363, ss.18-25.
- Uzun, Hakan. (2010). “**Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları**”, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: IX Sayı: 20-21 Yıl: 2010/Bahar-Güz, İzmir, ss.233-271.
- Yıldırım, Ercan. (2012), “**Ahmet Hamdi Tanpınar’ın En Büyük Romanı: Günlüklerin Işığında Tanpınar’la Başbaşa**”, *TYB AKADEMİ, Dil Edebiyat, Sosyal Bilimler Dergisi*, Ahmet Hamdi Tanpınar Yıl:2 Sayı: 5 Mayıs 2012,s.174-181.

Tezler

Alpaslan, Erhan. (2013). **1923-1950 Arası Kahramanmaraş Milletvekillerinin Siyasi Faaliyetleri**, Doktora Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Arslan, Nebahat Oran. (1997). **Antalya Milletvekili Rasih (Kaplan) Bey'in I. ve II. Dönem TBMM'ndeki Siyasi Faaliyetleri**, Y.Lisans Tezi, Erzurum.

Baştuğ, Turgay. (2007). **1920-1950 yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sosyal ve İktisadi Yapısı**, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalı, Kırıkkale.

Ertem, Özlem.(2010).**Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Parlatonun Sosyal Profili**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaş, Hasan. (2011). **T.B.M.M.'de Kastamonu Milletvekilleri ve Çalışmaları(1923-1946)**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

İnternet Sayfaları

URL-1:<http://www.haberler.com/kahramanmaras-in-ilk-kadin-milletvekili-2795736-haberi/>, 13 Haziran 2011 (E.T 15 Mart 2017).

URL-2:<http://www.hilmidulkadir.com/?sa=icerik&gr=23&ino=104>, (E.T 18 Mart 2017).